

РЕФЕРАТ

на дипломну роботу:

«Сприйняття семантичних шаблонів в музичних стилях ХХ століття»

Студента (ки) факультету дизайну

Мистецького інституту художнього моделювання та дизайну

імені Сальвадора Далі

Шакун Ганни Олександрівни

Аналіз літературних джерел свідчить, що в наукових колах розглядаються різні підходи до суті та значення деякі розглядають тільки сторону оцінки сприйняття музики з чисто біологічної точки зору, деякі з точки зору музичної граматики. Проблемі семантики музичної мови присвячені монографія, В.Д.Остроменського «Сприйняття музики, як педагогічна проблема». Найбагатший матеріал про образне сприйнятті в музиці представлений в дослідженні Е.Назайкінського «Про психологію музичного сприйняття». Пошуки семантичних одиниць в музичних творах розглянуто у працях Гуго Рімана «Музична семантика» і І.І.Земцовській «Семасемологія музичного фольклору». Намагання визначити семантичні шаблони в жанрах музики до цього було зроблено тільки для класичної музики, наприклад в посібнику «Семантика музичної мови» Н.Вашкевіч.

Тому в даній роботі, яка складається з 4 розділів, використано теоретичний матеріал з сучасних навчальних посібників, наукових статей та інших праць провідних науковців. Загальний об'єм роботи складає 175 сторінок. Робота містить 61 рисунок, 21 діаграму та 16 таблиць, додатків 58. Кількість використаних джерел становить 63 наукових праць та інтернет-ресурсів.

Актуальність роботи: На сьогодні виникла необхідність розуміння механізмів впливу мистецтва у зв'язку з розширенням простору його впливу і нових форм функціонування. Такі технічні винаходи, як радіо і телебачення створюють особливу форму спілкування людини, перед усім з музикою, яка

має на нього сильний вплив. В області музики існує велике поле для досліджень, а її психічний вплив представляє собою маловідому область в сучасній науці. Ця проблема ускладнилась та отримала новий сенс, так як в сучасному суспільстві сприйняття музики носить масовий характер, акцентуючи її розважальну сторону, тому неможливо, щоб «вживання музики кожен раз і в кожному окремому випадку співпадала з реальною необхідністю в ній.

На сучасному етапі проблема сприйняття музики, займаючи одне з провідних місць в осмисленні музичного мистецтва, зумовлює багато аспектів розгляду, так і комплексний підхід до вивчення кожного з них. Поняття «музичне сприйняття» широко використовується в філософських, естетичних, музикознавчих, психологічних, соціологічних працях. Підвищена цікавість спеціалістів різноманітного профілю до означеної проблеми дозволяє говорити про її актуальність і важливість. Дослідники вважають правильним виділяти музичне сприйняття в самостійний вид, показати його специфіку по відношенню до художнього та естетичного сприйняття, а також до сприйняття в загальному його розумінні. Проте поняття «музичне сприйняття» ще не отримало свого кінцевого гносеологічного пояснення і науковий пошук в цьому напрямленні знаходиться на стадії продовження дослідження. Саме багатство трактувань викликає необхідність до вивчення даного феномену, визначення його наукового статусу і смислового наповнення.

Розповсюджене явище - коли музика використовується, як частина таких синкретичних мистецтв, як кіно і театр. В цьому випадку вона виступає як допоміжний фактор в сприйнятті емоційного та енергетичного посилу твору. Так, наприклад, саундтрек до фільму може налаштувати нас на певну реакцію від побаченого. Тож важливим фактором стає виявленні семантичних шаблонів в різних музичних жанрах. Це надасть змогу більш доцільного використання музичного матеріалу. Що значно скоротить пошук музичного матеріалу для потенціального творця.

Також виявлення закономірностей в сприйнятті того чи іншого жанру дає змогу зробити висновки що до смакових переваг людей. Це надасть змогу використати здобуті знання в інших психологічних дослідженнях, пов'язаних з психологією особистості та психологією музики.

Мета роботи: виявлення семантичних шаблонів у стилях некласичної музики ХХ ст.

Поставлена мета передбачала вирішення таких **завдань:**

- підібрати літературні джерела стосовно заданої тематики ;
- скласти план написання дипломної роботи на задану тему;
- дослідити розвиток стильових напрямів некласичної музики в ХХ ст;
- виявити психологічний взаємозв'язок в сприйнятті музики;
- дізнатись про застосування психосемантики в сприйнятті музичного твору;
- визначити знаковий музичний твір для кожного з обраних стилів;
- провести експеримент з застосуванням семантичного диференціалу для виявлення семантичних шаблонів в сприйнятті музичних творів;
- написати опис проведеного експерименту;
- зробити висновки.

Об'єктом дослідження є знакові музичні твори для обраних некласичних стилів зарубіжної музики ХХ ст.

Предметом дослідження є сприйнятті семантичних шаблонів в обраних музичних стилях: блюз, джаз, рок-н-ролл, рок, панк, диско, поп, реп та електроніка.

Перший розділ роботи - історичний. В ньому розглянуто історію зародження нових стилів ХХ ст.

Другий розділ – розглядає музичне мистецтво з точки зору психології.

Третій розділ містить описання та проведення дослідження з психосемантики, задля виявлення семантичних шаблонів в музичних стилях ХХ ст..

В четвертому розділі проведено аналіз роботи з охорони праці при роботі в приміщеннях та особливо за комп'ютером та запропоновано шляхи її поліпшення.

Дане дослідження дозволило в ході аналізу та узагальнення його результатів сформулювати ряд основних висновків.

До сьогодні проблематики музичного прийняття в культурологічній та музикознавчій літературі не була достатньою мірою обґрунтована. Незважаючи на широке використання терміну «музичне сприйняття» в дослідницьких роботах представників різного знання, дане поняття ще не отримало свого остаточного гносеологічного обґрунтування. Його змістовний сенс змінювався в залежності від окремих аспектів вивчення цього феномену.

Дана робота доводить плідність вивчення феномену музичного сприйняття на міждисциплінарному рівні: на стику культурології, філософії, мистецтвознавства, музикознавства, психології і соціології. В дослідженнях подібного роду виправдовує себе комплексний підхід, принцип системності, конкретності, історичності і цілісності.

Дослідивши розвиток некласичних жанрів зарубіжної музики в ХХ ст. було досліджено, що розвиток музики тісно пов'язаний з економічними та соціальними чинниками, а саме з їх стрімким зростанням з ХХ ст. Визначили, що народження некласичних жанрів пов'язано з народною музикою та виникненням феномену «масової культури».

Психосемантику можна використовувати для дослідження музики, а семантичні одиниці в музиці залежать від її будови, спадання чи зростання, та наявності повторень.

В ході дослідження було виявлено, що одну з провідних ролей в сприйманні музичного твору, транслітерації його в свідомості грає асоціація, яка народжує в нашій уяві образи, завдяки яким і формуються наші музичні вподобання.

В результаті проведення дослідження, було опитано 49 людей, з них 23 жінки і 26 чоловік. Їм було запропоновано пройти анкетування за заданою інструкцією. В результаті дослідження отримані наступні результати:

- За моральною оцінкою найкраще оцінений стиль «Хард рок», найгірше – «Класичний рок» - це може свідчити про ступінь агресивності, яка притаманна для сучасного суспільства. Це можна використати дуже вдало для привернення уваги за допомогою музики даного стилю. Стиль «Класичний рок» сучасній людині не цікавий і застарілий.

- За ступенем впливу на настрій та емоції найбільше балів набрав стиль «Електроніка», найменше – «Диско» та «Класичний рок». Електроніка на сьогодні стиль сучасності, недарма він є найпопулярнішим на дискотеках, адже є найабстрактнішим з усіх стилів і може виражати будь яку емоцію. Якщо дивитись окремо на оцінки, то він і найзліший, а злість є однією з найсильніших емоцій, цим і пояснюється така висока емоційність даного стилю. Стилі ж «Диско» та «Класичний рок» так само, як в попередньому факторі – застарілі і не зрозумілі. Тож можна сказати щоб підкреслити емоційність продукту, можна використовувати для реклами наприклад електроніку, це надасть їй саме акценту на сучасність.

- За оцінкою звучності та якості звуку перше місце займає «Реп», останнє – «Диско» і «Поп». «Диско» і «Поп» набрали так мало через те, що ці стилі завжди були наймасовіші і за якістю звучання вони не вибагливі, адже повинні бути зрозумілі усім. «Реп» по-перше має найплотніший звук, за рахунок великого акценту на мову, і по-друге для багатьох людей мова є набагато більшим фактором, аніж сама музика.

- Для підкреслення чистоти в кіно вдало можна використовувати «Класичний рок», адже його застарілість надає шарму, а мелодійність деякої романтичності. Він же є найнаповненішим за мелодійністю та змістом.

- Стилем «Електроніка» можна збити з пантелику, адже він найнеупорядкованіший, це можна використовувати в магазинах, задля відключення розсудливості у покупців.

- Найактивнішим стилем є «Рок-н-ролл» тож якщо треба розвеселити людину, або ж підняти їй настрій то треба використовувати цей стиль. Найпасивніший – джаз, цим можна пояснити чому цей стиль вважають стилем інтелектуалів. Тож підкреслювання якихось філософських ідей та дороговизни буду вдало саме цим стилем.

- Порожній стиль – «Поп» - ідеально підходить для реклами масових товарів.

- Найжіночніший стиль – «диско» - цим можна пояснити його популярність на дискотеках 20го століття, адже усі жінки люблять танцювати. Наймужніший – Блюз – це добре підтверджується історією, та асоціаціями з сигарами, віскі та байками. Також блюз є найсильнішим (що також є акцентів на мужність), а диско – найслабшим (жіночність).

Проводження такого дослідження на більш широку публіку дозволить в подальшому ще глибше зрозуміти про сприйняття особливостей кожного стилю і використання музики в комерційних цілях. Розуміння стилів, які виникли в ХХ ст. дає нам стійку базу для сприйняття нових стилів, та похідних від створених в той час. Отже, використання даних цього дослідження доцільне і до нових стилів. Але задля більш адекватної оцінки рекомендується провести його і для стилів, що зароджуються в світі сьогодні.

Ключові слова: мистецтво, музика, стиль, жанр, семантичний шаблон, семантика, психологія, образ, асоціація, сприйняття, диференціал.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 АНАЛІЗ РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ СТИЛІВ У ХХ СТОЛІТТІ.....	7
1.1 Музика, як специфічний вид мистецтва.....	7
1.2 Передумови виникнення нових музичних стилів у ХХ столітті...	20
1.3 Історія розвитку некласичної зарубіжної музики.....	25
РОЗДІЛ 2 ПСИХОЛОГІЯ СПРИЙНЯТТЯ МУЗИКИ.....	43
2.1 Психофізіологічний вплив музичних характеристик на людину.	43
2.2 Механізм відображення музичного матеріалу у людській свідомості.....	52
2.3 Асоціативне сприйняття музичного матеріалу.....	61
РОЗДІЛ 3 СЕМАНТИЧНІ ШАБЛОНИ В МУЗИЧНИХ СТИЛЯХ.....	70
3.1 Семантика музичної мови, як одна з центральних проблем музичної науки.....	70
3.2 Особливості проведення психосемантичних досліджень.....	79
3.3 Виявлення семантичних шаблонів у музичних стилях.....	87
РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ.....	94
4.1 Основні поняття охорони праці.....	94
4.2 Вимоги до організації трудових процесів та робочих місць	96
4.3 Охорона праці при роботі з комп'ютером.....	102
ВИСНОВКИ	109
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	112
ДОДАТКИ	118

ВСТУП

На сучасному етапі проблема сприйняття музики, займаючи одне з провідних місць в осмисленні музичного мистецтва, зумовлює багато аспектів розгляду, так і комплексний підхід до вивчення кожного з них. Поняття «музичне сприйняття» широко використовується в філософських, естетичних, музикознавчих, психологічних, соціологічних працях. Підвищена цікавість спеціалістів різноманітного профілю до означеної проблеми дозволяє говорити про її актуальність і важливість. Дослідники вважають правильним виділяти музичне сприйняття в самостійний вид, показати його специфіку по відношенню до художнього та естетичного сприйняття, а також до сприйняття в загальному його розумінні. Проте поняття «музичне сприйняття» ще не отримало свого кінцевого гносеологічного пояснення і науковий пошук в цьому напрямленні знаходиться на стадії продовження дослідження. Саме багатство трактувань викликає необхідність до вивчення даного феномену, визначення його наукового статусу і смислового наповнення.

Виходячи з того, що музика є структурною одиницею будь-якої культури, підкорюється законам суспільного розвитку та відображає основні соціальні потреби епохи, то пильна увага до окремих її стилів – не випадкова. Саме стиль включає в себе соціальні, культурологічні та культурні категорії, являє собою концентрований продукт мистецтва і разом з тим – «культурним віддзеркаленням» свого часу. Тому, виявляючи його семантичні шаблони, можна проводити аналогії з соціальним та культурологічним розвитком та змінами настроїв в суспільстві в ХХ ст..

Феномен співвідношення музики і психіки визначає предметну область одного з центральних напрямків музичної психології - музичної психосемантики. Головною метою на даному етапі вивчення вважається пошук адекватної системи аналогій музичних і психічних феноменів і вибору механізму перекладу мови музики на мову психіки і назад.

Використання семантичного диференціалу в даному випадку надає змогу зрозуміти, шляхом легкого опитування, як людина сприймає твір на рівні підсвідомості, перетворюючи його на семантичні одиниці.

Актуальність дослідження: На сьогодні виникла необхідність розуміння механізмів впливу мистецтва у зв'язку з розширенням простору його впливу і нових форм функціонування. Такі технічні винаходи, як радіо і телебачення створюють особливу форму спілкування людини, перед усім з музикою, яка має на нього сильний вплив. В області музики існує велике поле для досліджень, а її психічний вплив представляє собою маловідому область в сучасній науці. Ця проблема ускладнилась та отримала новий сенс, так як в сучасному суспільстві сприйняття музики носить масовий характер, акцентуючи її розважальну сторону, тому неможливо, щоб «вживання музики кожен раз і в кожному окремому випадку співпадала з реальною необхідністю в ній.

Розповсюджене явище - коли музика використовується, як частина таких синкретичних мистецтв, як кіно і театр. В цьому випадку вона виступає як допоміжний фактор в сприйнятті емоційного та енергетичного посилу твору. Так, наприклад, саундтрек до фільму може налаштувати нас на певну реакцію від побаченого. Тож важливим фактором стає виявленні семантичних шаблонів в різних музичних жанрах. Це надасть змогу більш доцільного використання музичного матеріалу. Що значно скоротить пошук музичного матеріалу для потенціального творця.

Також виявлення закономірностей в сприйнятті того чи іншого жанру дає змогу зробити висновки що до смакових переваг людей. Це надасть змогу використати здобуті знання в інших психологічних дослідженнях, пов'язаних з психологією особистості та психологією музики.

Музично-слухова діяльність детально досліджена у вітчизняній і зарубіжній літературі. Цій проблемі присвячені монографія, В.Д. Остроменського [29]. Найбагатший матеріал про образне сприйняття в музиці представлений в дослідженні Е.Назайкінського «Про психологію музичного

сприйняття» [25]. Пошуки семантичних одиниць в музичних творах розглянуто у працях Гуго Рімана «Музична семантика» [44] і І.І.Земцовській «Семасемологія музичного фольклору» [14]. Намагання визначити семантичні шаблони в жанрах музики до цього було зроблено тільки для класичної музики, наприклад в посібнику «Семантика музичної мови» Н.Вашкевіч [6].

Об'єктом дослідження є знакові музичні твори для обраних неklasичних стилів зарубіжної музики ХХ ст.

Предметом дослідження є сприйняття семантичних шаблонів в обраних музичних стилях: блюз, джаз, рок-н-ролл, рок, панк, диско, поп, реп та електроніка.

Мета дипломної роботи: виявлення семантичних шаблонів у стилях неklasичної музики ХХ ст.

Поставлена мета передбачала вирішення таких **завдань**:

- підібрати літературні джерела стосовно заданої тематики ;
- скласти план написання дипломної роботи на задану тему;
- дослідити розвиток стильових напрямів неklasичної музики в ХХ ст;
- виявити психологічний взаємозв'язок в сприйнятті музики;
- дізнатись про застосування психосемантики в сприйнятті музичного твору;
- визначити знаковий музичний твір для кожного з обраних стилів;
- провести експеримент з застосуванням семантичного диференціалу для виявлення семантичних шаблонів в сприйманні музичних творів;
- написати опис проведеного експерименту;
- зробити висновки.

ВИСНОВКИ

Дане дослідження дозволило в ході аналізу та узагальнення його результатів сформулювати ряд основних висновків.

До сьогодні проблематики музичного прийняття в культурологічній та музикознавчій літературі не була достатньою мірою обґрунтована. Незважаючи на широке використання терміну «музичне сприйняття» в дослідницьких роботах представників різного знання, дане поняття ще не отримало свого остаточного гносеологічного обґрунтування. Його змістовний сенс змінювався в залежності від окремих аспектів вивчення цього феномену.

Дана робота доводить плідність вивчення феномену музичного сприйняття на міждисциплінарному рівні: на стику культурології, філософії, мистецтвознавства, музикознавства, психології і соціології. В дослідженнях подібного роду виправдовує себе комплексний підхід, принцип системності, конкретності, історичності і цілісності.

Дослідивши розвиток некласичних жанрів зарубіжної музики в ХХ ст. було виявлено, що розвиток музики тісно пов'язаний з економічними та соціальними чинниками, а саме з їх стрімким зростанням з ХХ ст. Визначили, що народження некласичних жанрів пов'язано з народною музикою та виникненням феномену «масової культури».

Психосемантику можна використовувати для дослідження музики, а семантичні одиниці в музиці залежать від її будови, спадання чи зростання, та наявності повторень.

В ході дослідження було виявлено, що одну з провідних ролей в сприйманні музичного твору, транслітерації його в свідомості грає асоціація, яка народжує в нашій уяві образи, завдяки яким і формуються наші музичні вподобання. В ході дослідження було виявлено, що одну з провідних ролей в сприйманні музичного твору, транслітерації його в свідомості грає

асоціація, яка народжує в нашій уяві образи, завдяки яким і формуються наші музичні вподобання.

В результаті проведення дослідження, було опитано 49 людей, з них 23 жінки і 26 чоловік. Їм було запропоновано пройти анкетування за заданою інструкцією. В результаті дослідження отримані наступні результати:

За моральною оцінкою найкраще оцінений стиль «Хард рок», найгірше – «Класичний рок» - це може свідчити про ступінь агресивності, яка притаманна для сучасного суспільства. Це можна використати дуже вдало для привернення уваги за допомогою музики даного стилю. Стиль «Класичний рок» сучасній людині не цікавий і застарілий.

- За ступенем впливу на настрій та емоції найбільше балів набрав стиль «Електроніка», найменше – «Диско» та «Класичний рок». Електроніка на сьогодні стиль сучасності, не дарма він є найпопулярнішим на дискотеках, адже є найабстрактнішим з усіх стилів і може виражати будь яку емоцію. Якщо дивитись окремо на оцінки, то він і найзліший, а злість є однією з найсильніших емоцій, цим і пояснюється така висока емоційність даного стилю. Стилі ж «Диско» та «Класичний рок» так само, як в попередньому факторі – застарілі і не зрозумілі. Тож можна сказати щоб підкреслити емоційність продукту, можна використовувати для реклами наприклад електроніку, це надасть їй саме акценту на сучасність.

- За оцінкою звучності та якості звуку перше місце займає «Реп», останнє – «Диско» і «Поп». «Диско» і «Поп» набрали так мало через те, що ці стилі завжди були наймасовіші і за якістю звучання вони не вибагливі, адже повинні бути зрозумілі усім. «Реп» по-перше має найплотніший звук, за рахунок великого акценту на мову, і по-друге для багатьох людей мова є набагато більшим фактором, аніж сама музика.

- Для підкреслення чистоти в кіно вдало можна використовувати «Класичний рок», адже його застарілість надає шарму, а мелодійність деякої романтичності. Він же є найнаповненішим за мелодійністю та змістом.

- Стилем «Електроніка» можна збити з пантелику, адже він найнеупорядкованіший, це можна використовувати в магазинах, задля відключення розсудливості у покупців.

- Найактивнішим стилем є «Рок-н-ролл» тож якщо треба розвеселити людину, або ж підняти їй настрій то треба використовувати цей стиль. Найпасивніший – джаз, цим можна пояснити чому цей стиль вважають стилем інтелектуалів. Тож підкреслювання якихось філософських ідей та дороговизни буду вдало саме цим стилем.

- Порожній стиль – «Поп» - ідеально підходить для реклами масових товарів.

- Найжіночніший стиль – «диско» - цим можна пояснити його популярність на дискотеках 20го століття, адже усі жінки люблять танцювати. Наймужніший – Блюз – це добре підтверджується історією, та асоціаціями з сигарами, віскі та байками. Також блюз є найсильнішим (що також є акцентів на мужність), а диско – найслабшим (жіночність).

Проводження такого дослідження на більш широку публіку дозволить в подальшому ще глибше зрозуміти про сприйняття особливостей кожного стилю і використання музики в комерційних цілях. Розуміння стилів, які виникли в ХХ ст.. дає нам стійку базу для сприйняття нових стилів, та похідних від створених в той час. Одже використання даних цього дослідження доцільне і до нових стилів. Але задля більш адекватної оцінки рекомендується провести його і для стилів, що зароджуються в світі сьогодні.